ISSN: 2181-3906 2025

International scientific journal «MODERN SCIENCE AND RESEARCH»

VOLUME 4 / ISSUE 6 / UIF:8.2 / MODERNSCIENCE.UZ

IMKONNIYATI CHEKLANGAN BOLALARNING SOG‘LOM TENGDOSHLARI BILAN BIRGA O‘QISHINING AHAMIYATI

Yo‘ldashev Axrorjon

Qo‘qon universiteti Raqamli texnologiya va matematika kafedrasi o‘qtuvchisi

Yo‘ldasheva Shahloxon

Rustamova Ruxshonaxon

Qo‘qon universiteti “Ta‘lim fakulteti” yo‘nalishi MT 2/24 Guruh talabalari

https://doi.org/10.5281/zenodo.15762455

Annotatsiya . *Ushbu maqolada inklyuziv ta’limning mazmun ahamiyati va imkoniyati cheklangan bolalarning sog‘lom tengdoshlari bilan birgalikgda o‘qishninig ijobiy ta’sir yoritilgan. Inklyuziv ta’lim orqali bolalarda bag‘rikegnlik, hamkorlik va ichtimoiy faollik kabi fazilatlar shakillanadi. Shunindek, maqolada xalqaro xuquqiy asoslan pedagogik yondashuvlar va ota-onalar bilan hamkorlik masalalari tahlil etilgan. Muallif inklyuziv ta’limning adolat jamiyat barpo etish yo‘lidagi mihum omil sifatida ko‘rsatadi.*

Kirish

Zamonaviy ta’lim tizimi har bir bolaning individual imkoniyatlarini e’tiborga olgan holda, ularning huquqlarini teng ravishda ta’minlashni maqsad qilgan. Inklyuziv ta’lim — bu jismoniy, aqliy, intellektual va boshqa rivojlanish xususiyatlaridan qat’i nazar, barcha bolalarni sog‘lom tengdoshlar bilan birga umumiy sinfda ta’lim olishga jalb qilish jarayonidir. Ushbu yondashuv orqali imkoniyati cheklangan bolalar jamiyat hayotiga faol integratsiyalashadi, sog‘lom bolalarda esa bag‘rikenglik, empatiya va hamkorlik tuyg‘ulari shakllanadi.

Inklyuziv ta’lim imkoniyati cheklangan bolalar uchun ta’lim olish huquqini to‘liq amalga oshirishning samarali shaklidir. Bunda ta’lim jarayoni barcha bolalarning ishtirokini ta’minlab, o‘qituvchilarni individual yondashuvga undaydi. Turli ilmiy tadqiqotlar shuni ko‘rsatadiki, nogiron bolalarning sog‘lom tengdoshlar bilan bir sinfda o‘qishi ijtimoiy tenglik, o‘zaro hurmat, o‘zini baholash va ijtimoiy munosabatlarning rivojlanishiga yordam beradi.

Birlashgan Millatlar Tashkilotining “Bola huquqlari to‘g‘risida”gi konventsiyasi inklyuziv ta’limni farzandlar uchun eng maqbul ta’lim muhitlaridan biri deb e’tirof etadi. Shuningdek, BMTning Barqaror Taraqqiyot maqsadlari ichida 4-maqsad — “Sifatli, inklyuziv va adolatli ta’lim” ni ta’minlash alohida o‘rin tutadi.Inklyuziv ta’limni amaliyotda samarali joriy etish uchun o‘qituvchilar, maxsus pedagoglar, psixologlar va maktab rahbarlari uchun murabbiylik va trening dasturlari yo‘lga qo‘yilishi zarur. Dars jarayonida imkoniyati cheklangan o‘quvchilarni moslashtirish va ijtimoiylashtirish, individual yondashuv asosida o‘qitish metodlarini qo‘llash, yuzaga keladigan qiyinchiliklarni bartaraf etish muhim hisoblanadi. Bu borada ota-onalar bilan muntazam hamkorlikda ishlash, maslahatlar va tavsiyalar berib borish inklyuziv muhitni mustahkamlashga xizmat qiladi**.**

Asosiy qism

Inklyuziv ta’lim imkoniyati cheklangan bolalar uchun ta’lim olish huquqini to‘liq amalga oshirishning samarali shaklidir. Bunda ta’lim jarayoni barcha bolalarning ishtrokini ta’minlab, o‘qtuvchilarning individual yondashuvga undaydi. Turliilmiy tadqiqotlar shuni ko‘rsatadiki,

nogiron bolalarning sog‘lom tengdoshlari bilan bir sinifda uqishi ijtimoiy tenglik, o‘zaro hurmat’ o‘zini baxolash va ijtimoiy munosabatlarning rivojlanishiga yordam beradi.

Birlashgan Millatlar Tashkilotining “Bola huquqlari tug‘risida”gi konventsiyasi inklyuziv ta’limni farzandlar uchun eng maqbul ta’lim muxitlaridan biri deb e’tirof etadi. Shuningdek BMTning Barqaror Taraqqiyot maqsadlari ichida 4-maqsad – “Sifatli, inklyuziv va adolatli ta’lim”ni ta’minlash alohida urin tutadi.

Inklyuziv ta’limni amaliyotda samarali joriy etish uchun o‘qituvchilar, maxsus pedagoglar, psixologlar va maktab rahbarlari uchun murabbiylik va trening dasturlari yo‘lga qo‘yilishi zarur. Dars jarayonida imkoniyati cheklangan o‘quvchilarni moslashtirish va ijtimoiylashtirish, individual yondashuv asosida o‘qitish metodlarini qo‘llash, yuzaga keladigan qiyinchiliklarni bartaraf etish muhim hisoblanadi. Bu borada ota-onalar bilan muntazam hamkorlikda ishlash, maslahatlar va tavsiyalar berib borish inklyuziv muhitni mustahkamlashga xizmat qiladi.

Xulosa

Inklyuziv ta’lim — bu tenglik, bag‘rikenglik va ijtimoiy adolat tamoyillariga asoslangan tizimdir. Imkoniyati cheklangan bolalarni sog‘lom tengdoshlar bilan birga ta’lim olish imkoniyati bilan ta’minlash ularning ijtimoiylashuvi, shaxsiy rivojlanishi va jamiyatga to‘laqonli qo‘shilishlariga yordam beradi. Inklyuziv ta’lim orqali barcha bolalar bir-biriga nisbatan hurmat va hamjihatlikda o‘sib, kelajakda adolatli jamiyatni shakllantirishda faol ishtirok etishadi. Shu sababli bu sohada davlat, pedagoglar va ota-onalarning birgalikdagi harakati muhim ahamiyat kasb etadi.

REFERENCES

1. BMT (1989). “Bola huquqlari to‘g‘risida”gi konventsiyasi.
2. O‘zbekiston Respublikasi (so‘nggi tahrir). “Ta’lim to‘g‘risida”gi Qonuni.
3. BMT. Barqaror Taraqqiyot Maqsadlari – Maqsad 4: Sifatli ta’lim.
4. Salimova D., Rasulova M. (2022). Inklyuziv ta’lim asoslari. Toshkent: O‘qituvchi.
5. UNESCO (2020). Inclusive Education: Guidelines and Practices.
6. Islomova G. (2021). Maxsus pedagogika va inklyuziv ta’lim. Samarqand: